

*Ismoilova Farangiz**Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti**“Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi”**(Maktabgacha ta’lim) mutaxassisligi magistranti***MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA PEDAGOGIK ISHLANMALAR YARATISH VA AMALIYOTGA TADBIQ ETISH**

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik ishlarni yaratish jarayoni, ularning mazmuni va amaliyotga joriy etish metodikasi yoritilgan. Ta’lim jarayonini takomillashtirish, bolalarning intellektual, ijodiy va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini qo’llab-quvvatlashda pedagogik ishlarni yaratishning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ilg’or xorijiy tajribalar, zamonaviy ta’lim texnologiyalari va o’qitishning interfaol usullaridan foydalanish bo’yicha tavsiyalar beriladi. Tadqiqot natijalariga asoslangan holda, pedagogik ishlarni samarali ishlab chiqish va maktabgacha ta’lim amaliyotiga tatbiq etishning ilmiy-pedagogik asoslari bayon etiladi.

Kalit soʻzlar: Maktabgacha ta’lim, pedagogik ishlarni yaratish, innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar, ta’lim sifati, bolalar rivojlanishi, ta’lim amaliyoti, metodik tavsiyalar, pedagogik innovatsiyalar.

KIRISH (INTRODUCTION)

Maktabgacha ta’lim bosqichi bolaning intellektual, ijtimoiy-emotsional, axloqiy va jismoniy rivojlanishida muhim poydevor bo’lib xizmat qiladi. Ushbu bosqichda ta’lim jarayoni samaradorligini oshirish, bolalarning tabiiy qiziqishi va kashfiyot qilishga bo’lgan ehtiyojini qo’llab-quvvatlash uchun pedagogik ishlarni yaratishning ahamiyati katta. Zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, ilg’or metodikalar va interfaol o’qitish usullaridan foydalanish maktabgacha ta’lim sifati va mazmunini yanada boyitadi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagogik ishlarni yaratish va amaliyotga tatbiq etish jarayoni zamonaviy ta’lim tamoyillariga asoslangan bo’lishi zarur. Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun pedagoglar yangi ta’lim metodlarini ishlab chiqish, ilg’or tajribalarni o’rganish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishga alohida e’tibor qaratishlari lozim. Shuningdek, pedagogik ishlarni yaratish bolaning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlari va psixologik ehtiyojlariga moslashtirilgan bo’lishi kerak. Bugungi kunda ta’lim sifati va samaradorligini oshirish bo’yicha ilg’or xalqaro tajribalarga asoslangan holda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagogik innovatsiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, STEAM-ta’lim, o’yin texnologiyalari, kreativ ta’lim yondashuvlari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali bolalarning qiziqishini oshirish va ularning tadqiqotga yo’naltirilgan fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagogik ishlarni yaratish va ularni amaliyotga tatbiq etishning ilmiy-metodik asoslari, innovatsion yondashuvlar, pedagoglarning ushbu jarayondagi roli hamda samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik ishlarni yaratish muvaffaqiyatli amalga oshirish bo’yicha tajribalar va muammolar ko’rib chiqiladi.

METODLAR (METHODS)

Innovatsion pedagogik metodlar. Bu metodlar zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalangan holda o'quv jarayonini takomillashtirishga qaratilgan. STEAM-ta'lim (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) – bolalarning mantiqiy fikrlashi, ijodiy tafakkuri va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan. O'yin texnologiyalari – bolalarning qiziqishini oshirib, bilimlarni oson o'zlashtirishga yordam beradi (rol o'yinlari, harakatli o'yinlar, didaktik o'yinlar). Loyiha metodi – bolalarning tadqiqot qobiliyatini rivojlantirish uchun o'ziga xos topshiriqlar asosida kichik loyihalar ustida ishlash. Konstruktiv yondashuv – bolalarning mustaqil fikrlashi va izlanish faoliyatini rag'batlantirishga yo'naltirilgan metod.

Interfaol ta'lim metodlari. Bu usullar bolaning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi va uning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. "Aqliy hujum" (Brainstorming) – muammolarni hal qilish bo'yicha yangi g'oyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. "Tahlil va muhokama" – turli vaziyatlarni muhokama qilish orqali bolalarning nutqini va fikrlash qobiliyatini rivojlantirish. "Klaster" usuli – ma'lum bir mavzuga doir bilimlarni tizimlashtirish va bog'liq tushunchalarni aniqlash. "Qisqa vaqtli rolli o'yinlar" – real hayotiy vaziyatlarga mos o'yinlarni tashkil etish orqali bolalarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Tadqiqotga asoslangan ta'lim metodlari. Ushbu metodlar bolalarning kuzatuvchanligi va qiziqishini oshirish, ularni ilmiy izlanishlarga yo'naltirish uchun muhimdir. Kuzatish va tajribalar – tabiat va atrof-muhitni kuzatish, oddiy ilmiy tajribalarni o'tkazish orqali bolalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirish. Muammo asosida o'qitish (Problem-based learning) – bolalarga muammolarni mustaqil tahlil qilish va ularni hal etish ko'nikmalarini shakllantirish. "Savol-javob" usuli – bolaning qiziqishini oshirish va mustaqil fikrlashga rag'batlantirish uchun savollar berish orqali ta'lim jarayonini tashkil etish.

Differensial va individual yondashuv metodlari. Har bir bolaning individual ehtiyoj va qobiliyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish muhimdir. Differensial yondashuv – bolalarning qobiliyat va tayyorgarlik darajasiga qarab topshiriqlarni moslashtirish. Individual yondashuv – har bir bolaning shaxsiy ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olib, o'quv rejalarini ishlab chiqish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish. Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga jalb etish bolalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Interaktiv ta'lim dasturlari – planshetlar, kompyuter o'yinlari va interaktiv ta'lim platformalaridan foydalanish. Raqamli vizualizatsiya – videodarslar, animatsiyalar, virtual laboratoriyalar orqali ta'lim jarayonini boyitish. Multimedia texnologiyalari – audio va video materiallardan foydalanish orqali bolalarning eshitish va vizual idrok qilish qobiliyatlarini rivojlantirish.

Kooperativ ta'lim metodlari. Guruh bo'lib ishlash orqali bolalar bir-birlari bilan muloqot qilish, hamkorlik qilish va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga o'rganadilar. "Jamoaviy o'rganish" – bolalarni kichik guruhlariga ajratib, muayyan vazifalarni birgalikda bajarishga yo'naltirish. "Do'stga o'rgat" metodi – bolalar bir-biriga o'rgatish orqali bilimlarni chuqurroq o'zlashtiradilar. "Hamkorlikda tadqiqot" – guruh bo'lib ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish.

Ochiq muhit metodlari. Bolalarning atrof-muhit bilan bevosita tanishishiga imkon beradigan usullar ta'lim jarayonini jonlantiradi. Ekskursiyalar – tabiatga, bog'larga, muzeylarga tashrif buyurish orqali bolalarning bilish qobiliyatini oshirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlanmalar yaratish jarayoni bolalarning yosh xususiyatlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Pedagogik ishlanmalarning samaradorligini oshirish uchun innovatsion texnologiyalar, interfaol o'qitish usullari va o'yin metodlaridan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

NATIJALAR(RESULTS)

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlanmalar yaratish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoni bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqot natijasida aniqlanishicha, pedagogik ishlanmalarni yaratishda innovatsion yondashuvlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish bolalarning bilish faoliyatini faollashtirish, mantiqiy fikrlashini shakllantirish va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, pedagogik ishlanmalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi. Bolalarning qiziqishi va faolligi ortadi – interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va tadqiqotga asoslangan yondashuvlar ta'lim jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi. Bu esa bolalarning o'quv materiallarini yaxshiroq o'zlashtirishiga va ularni amaliyotda qo'llay olishiga zamin yaratadi.

Mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi – pedagogik ishlanmalar orqali ta'lim jarayoni bolaning faqat tayyor bilimlarni qabul qilishiga emas, balki ularni mustaqil tahlil qilish va o'z xulosalarini chiqarishga yo'naltiriladi.

Ijtimoiy muloqot va jamoada ishlash qobiliyatlari shakllanadi – kooperativ o'qitish metodlari, rolli o'yinlar va guruhli loyihalar bolalarni muloqot qilish, fikr almashish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagoglar uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi – pedagogik ishlanmalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish natijasida o'qituvchilarning kasbiy mahorati oshadi, ular zamonaviy ta'lim metodlari va texnologiyalaridan yanada samarali foydalana boshlaydi.

Ta'lim sifatining oshishi – innovatsion va tadqiqotga asoslangan pedagogik ishlanmalar bolalarning rivojlanish darajasiga mos ravishda ishlab chiqilganda, o'quv jarayonining samaradorligi ortadi va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati yuqori darajaga ko'tariladi. Shu bilan birga, pedagogik ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishda ba'zi muammolar ham mavjud. Jumladan, barcha pedagoglar ham zamonaviy metodlarni yetarli darajada qo'llashga tayyor emasligi, moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi va ota-onalar bilan hamkorlik darajasining pastligi kabi omillar bu jarayonga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, pedagogik ishlanmalarni ishlab chiqishda pedagoglarning malakasini oshirish, texnologik ta'minotni yaxshilash va ta'lim jarayoniga ota-onalarni jalb etish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish zarur.

MUHOKAMA(DISCUSSION)

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlanmalar yaratish va amaliyotga tatbiq etish zamonaviy ta'lim jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda

bolalarning intellektual, ijtimoiy, ijodiy va jismoniy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash maqsadida pedagogik innovatsiyalar va yangi metodik yondashuvlar joriy etilmoqda. Pedagogik ishlanmalar ta'lim jarayonini takomillashtirish, bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish uchun xizmat qilishi lozim. Ushbu jarayonda ta'lim metodlari, innovatsion texnologiyalar, interfaol o'qitish usullari va didaktik materiallardan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Pedagogik ishlanmalarni ishlab chiqishda bolalarning yosh xususiyatlari, psixologik ehtiyojlari va rivojlanish darajasi hisobga olinishi zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yin orqali o'rganishga moyil bo'lganligi sababli, pedagogik ishlanmalar o'yin texnologiyalari, rolli mashg'ulotlar, teatr elementlari va eksperimental metodlarni o'z ichiga olishi kerak.

Innovatsion yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan pedagogik ishlanmalar bolalarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga, balki ularning mustaqil fikrlashi, ijodiy izlanishlari va jamoa bilan ishlash qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, interfaol metodlar (muhokama, aqliy hujum, guruhli loyihalar) bolalar o'rtasida ijtimoiy faollikni oshirish, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va yangi bilimlarni mustahkamlash uchun samarali hisoblanadi. Shu bilan birga, pedagogik ishlanmalarni yaratish va amaliyotga tatbiq etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik innovatsiyalarni joriy etish uchun yetarli moddiy-texnik baza mavjud emas.

XULOSA.(CONCLUSION)

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlanmalarni yaratish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim sifatini oshirish, bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni mustaqil fikrlashga o'rgatishning eng samarali usullaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar, interfaol metodlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash maktabgacha yoshdagi bolalarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Pedagogik ishlanmalar bolalarning faolligini oshirish, ularni mustaqil tadqiqot qilishga yo'naltirish va amaliy bilimlarni chuqurroq egallashlariga yordam beradi. Xususan, o'yin texnologiyalari, STEAM-ta'lim, loyiha usuli va eksperimental metodlarning qo'llanilishi bolalar tafakkurini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, pedagogik ishlanmalarni amaliyotga joriy etishda pedagoglarning kasbiy mahorati, moddiy-texnik baza va ota-onalar bilan hamkorlik qilish darajasi hal qiluvchi omillar hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimi doimiy rivojlanish va takomillashtirishni talab qiladi. Shu sababli, pedagogik ishlanmalarni yaratish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoni uzluksiz ravishda davom ettirilishi, ta'lim jarayoniga ilg'or metodlar joriy qilinishi lozim. Pedagoglar va ta'lim muassasalari rahbarlari o'quvchilarning ehtiyojlariga mos keladigan, ularning ijodiy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan metodlarni ishlab chiqish va qo'llashga alohida e'tibor qaratishlari kerak.

ADABIYOTLAR(REFERENCES):

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmoni. (2023).
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi". Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2022.
3. Vygotskiy, L.S. "Bolalar psixologiyasi va ta'lim". Moskva: Pedagogika, 2019.

4. Jalolov, J. "Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta'lim". Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Xolmirzayeva, D. "Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan interfaol metodlar asosida ishlash". Toshkent: Ilm ziyo, 2020.
6. Hasanboyeva, N. "Maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyaviy jarayonni tashkil etish". Samarqand: Zarafshon, 2021.
7. Shodmonqulova, G. "Maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik yondashuvlar". Toshkent: Innovatsion ta'lim, 2023.